

УВОД

Истраживања која су представљена у овом магистарском раду односе се на феномене савремене организације економског и финансијског живота у његовој интеракцији са правном регулативом, која стимулише укупан економски развитак.

Истраживање је усмјерено на тенденције јавне контроле финансијског тржишта, дакле однос државе и тржишта, однос који је обиљежио савремени друштвени развој и који по својим многоструким импликацијама обиљежава савремену економску и правну теорију, затим је истраживање усмјерено на развојне облике еволуције економских односа и правних норми, али и њихових узрока и перспективу развоја.

Како је данас свјетско тржиште оквир односа у којима се национални економски живот и национална регулатива испољавају, било је неопходно истраживати тенденције јавне контроле у њиховом општем оквиру.

Национални системи држава у транзицији, у које спада и Република Српска, морају бити истражени у том контексту, укључивањем домаће привреде у свјетско тржиште, са процесом хармонизације домаћег законодавства, и тенденцијом развоја.

1. Предмет истраживања и формулисање проблема истраживања

Предмет овог рада је истраживање, пруденцине регулације, надзора и контроле, лиценцирање и супервизија банака у Републици Српској.

Да би се схватила улога и значај истраживања, неопходно је ријешити неколико претходних питања и анализирати неке битне аспекте, а посебно обим и садржај ранијих истраживања и сазнања у овој области, а посебно праксу и истраживања у земљама западне Европе и Европске Уније.

Предмет истраживања је и цјеловита обрада настанка, развоја и функционисања пруденционог надзора, контроле, лиценцирања и супервизије пословних банака у Републици Српској.

Посебна пажња је дата институционалним аспектима пруденционе регулације, надзора, и контроле над банкама, односно начину успостављања пруденционе контроле над банкама, и институцијама које регулишу пословање банака и врше надзор, поштовање закона и других прописа, као и дефинисање институција које подлијежу пруденционој регулацији и контроли.

Пруденциона регулација, надзор, и контрола над пословањем банка приказана је са становишта економског, пруденционог и информационог аспекта., надзора, и контроле у раду банака, њихов утицај на структуру банкарског сектора. Разматран је појам и улога банака и идентификовани су инхерентни ризици банкарског пословања и значај очувања повјерења у банкарски систем, да би се утврдило зашто се банкарски сектор регулише, циљеви регулације и оквир за процјену адекватности регулаторних система.

Посебно се разматрају институционални аспекти пруденционе регулације, надзора, и контрола, систем институција које регулишу пословање банака и врше контролу над пословањем те регулативе, као и систем институција чије пословање подлијеже пруденционој регулацији и контроли.

Значајна пажња је посвећена компаративном приступу изучавања развоја и функционисања банкарског сектора, полазећи од различитости финансијских система и тржишних привреда, полазећи од предратне Југославије, па преко развијених земаља запада, имајући у виду разлике у њиховој финансијској структури.

Ц

2. Циљеви истраживања

Овај рад има за циљ да:

- анализира пруденциону регулацију, надзор и контролу банака, приказујући је у контексту промјена у банкарству као и њен утицај на начин пруденционог регулисања и контроле над банкама .
- дефинише улогу банака у савременим привредама, идентификује инхерентне ризике у банкарском пословању, значај очувања и одржавања повјерења у банкарски сектор, циљеве и развој регулисања банака,

- да дефинише институционални аспект пруденционе регулације, надзора, и контроле укључујући начине успостављања пруденционе контроле, институције овлашћене за пруденционо регулисање надзор и контролу, институције над којима се врши надзор и контрола, као и начин вршења контроле банака,
- утврди и дефинише пословање банака, ризике који су присутни у том пословању, начин регулисања адекватности капитала банака и неопходне информације које су потребне за одговарајући надзор и контролу над њиховим пословањем банака,
- да прикаже пруденциону регулацију, надзор и контролу над пословањем банка са становишта економског, пруденционог и информационог аспекта и зависност структуре система регулације, надзора и контроле од могућности минимизирања њихових трошкова на друштвеном нивоу.
- да дефинише пруденциону регулацију, надзор и контролу пословања банака у Републици Српској, оснивање банака, адекватност капитала и кредитног ризика банака,
- да укаже на нове правце унапређења пруденционе регулације, надзора и контроле пословања банака, услове за ефикасно управљање финансијском либерализацијом, стање банкарског сектора у Републици Српској на почетку транзиционог процеса као и правце његовог побољшања ка модерном тржишном банкарском сектору.
- на крају је дат резиме са најважнијим проблемима, структура банкарског сектора, те приоритетне активности и мјере које треба предузети.

Основни циљ истраживања овог рада је проучавање, систематизовање и формулисање модела пруденционе контроле, лиценцирања и супервизије банкарског пословања у Републици Српској.

Наведени циљ је остварив кориштењем логичке (дијалектичке) синтагме, утврђивањем претходног развоја (шта је било јуче) анализом данашњег стања и на крају предвиђањем модела и смјера развоја и дјеловања пруденционе контроле и супервизије пословних банака у Републици Српској.

Један од циљева овог рада је утврђивање у којој мјери и у којој форми се остварује суштина пруденционе контроле и супервизије пословних банака у Републици Српској.

Други и даљи циљ је предвиђање, формулисање, и предлагање новог или ефикаснијег модела пруденционе контроле и супервизије пословних банака.

Остваривањем наведених циљева оствариће се научни - општи теоријски циљеви, а затим и практични операциони циљеви.

Научни циљеви одређују ниво сазнања који се стиче конкретним истраживањем, а практични циљеви проистичу из потребе да се спознају чињенице о предмету истраживања.

Циљеви истраживања који се односе на проблематику пруденционе контроле и супервизије пословних банака, предодређују који ниво сазнања ће се истраживањем достићи. То значи да истраживачки подухват упућује на то да ли ће рад у цјелини, па самим тим и истраживање, завршити само научним описом (дискрипцијом) и класификацијом (типологијом) или ће се постићи највиши ниво научног објашњења (узрочност, повезаност, законитост). Имајући у виду да је предмет нашег истраживања пруденциона контрола и супервизија пословних банака као вид и начин регулације рада банакарског сектора новијег датума, и да се у Републици Српској примјењује тек од 1998/1999. године, истраживање значајног броја аутентичних извора, индикатора (чињеница) поуздане превенције у банкарском пословању, дају значај истраживању у циљу достигнућа високог нивоа сазнања о предмету истраживања.

3. Утврђивање хипотезе

Када смо утврдили предмет, проблем и циљ истраживања, као битне елементе у истраживању, утврђујемо хипотезу као логичан и нужан слијед мисаоних радњи и поступака у поступку истраживања функционисања банкарског сектора, односно утврђивањем хипотезе као мисаоним радом ми одређујемо и утврђујемо како и у којој мјери треба остварити систем пруденционе контроле и супервизије банака.

Регулација банкарског тржишта прије свега је карактеристична за рјешења савременог свјетског тржишта, у Југославији као претходници садашњих држава, уведена је Законом о банкама и другим финансијским организацијама 1989. године, у Републици Српској као Ентитету Босне и Херцеговине 1998. године.

За претходни период био је карактеристичан интервенционистички концепт, односно претјерана заштита банака од стране државе, због чега регулација банкарског тржишта није довољно истражена, па је оквир истраживања везано за ту тему оптималан за постављање квалитетне хипотезе.

Имајући у виду горе наведено, као и чињеницу да је регулација, пруденциона контрола, супервизија и лиценцирање банака у Републици Српској по много чему специфична, можемо констатовати да је:

Главна хипотеза истраживања у овом раду је јавна контрола (регулација, надзор и контрола) која представља саставни и неопходан фактор финансијског тржишта, као ефикасан механизам алокације друштвених ресурса.

Посебне хипотезе односе се на поједине сегменте истраживања и ближе одређују генералну хипотезу. Оне се могу, не исцрпљујући њихов број, изразити као слиједеће:

1. да јавна контрола финансијског тржишта обезбјеђује повјерење инвеститора у стабилност и сигурност како финансијског тржишта, тако и финансијског система у цјелини, доприносећи на тај начин успјешној реализацији циљева инвестирања у условима растућих ризика,
2. да тенденције развоја савременог финансијског тржишта, посебно јачање конкуренције, технолошка усавршавања у области комуникација и примјене компјутера, организационе промјене тржишта и учесника, као и примјена сложенијих финансијских услуга, појачавају потребу јавне контроле;
3. да ће се јавна контрола кретати ка јединственим облицима за цјелину пружања финансијских услуга, односно обухватајући како банкарске услуге, тако и услуге везане за пословање са хартијама од вриједности и

услуге осигурања, превазилазећи функционалну подвојеност која је била њена историјска карактеристика.

4. финансијско тржиште Републике Српске мора бити јавно контролисано и компатибилно са свјетским трендовима, како би се остварила интеграција у свјетско финансијско тржиште.

Многи истраживачи избјегавају утврђивање сложене хипотезе и препоручују и прилазе једној лакшој варијанти, а то је постављање (утврђивање) неутралне хипотезе, тзв. нулте хипотезе. У таквим случајевима у хипотези нема тврдње било афирмативне било негативне, већ је остављено да истраживање тече па шта буде, али она се може поставити само онда када се проблем наслеђује и када се о њему мало зна.

У нашем случају када је предмет истраживања пруденциона регулација, надзор, и контрола или супервизија банака, не може се прихватити "нулта неутрална хипотеза", јер би нас таква хипотеза одвела на странпутицу, у њој не бисмо имали ослонац.

Постављањем сложене релације хипотезе са тврдњом и са претпоставком је сасвим теоријски оправдано, а истовремено тиме се појачава интерес истраживача и интезитет истраживања и доказивања.

ЉЕВИ

4. Методе истраживања

У раду су кориштене слиједеће методе:

1. Дијалектичка метода је основна метода за овај рад, јер чини основу за кориштење осталих метода и остваривање постављеног циља истраживања.

На основу, односно помоћу дијалектичке методе постављена је теза овог рада, затим антитеза да би дошли до синтезе-закључака.

2. Аналитичко-синтетичка метода је најзаступљенија метода. Методе анализе и синтезе су двије стране јединственог мисаоног процеса и оне заједно, у основи дају цјеловит поглед на проблем. Најприје се користи анализа и са њом се рашчлањује цјелина на дијелове, па се сваки дио разматра посебно

и тако се улази у структуру проблема, уочавајући карактеристике сваког сегмента, сличности, разлике и противрјечности. Метод синтезе је поступак сједињавања различитих елемената у једну цјелину. У овом раду чији предмет је пруденциона контрола банака, ова метода је дошла до пуног изражаја, с обзиром да је требало анализирати бројне прописе, документе, анализе, одлуке, правила, процедуре, рјешења, а затим синтезом доћи до правог стања у банкарском систему, пословању банака и пруденционој контроли у Републици Српској.

3. Индуктивно-дедуктивна метода се јавља са једне стране као јединствена, а са друге стране се јавља као двије различите методе, али су оне уско повезане. Индукција је метод сазнања који полази од извјесних чињеница и из њих изводи опште судове о свим предметима који припадају истој групи, док је дедукција метод који изводи из једног општег става посебан појединачни став.
4. Дедуктивни метод се у овом раду користио у циљу истраживања и сазнања низа чињеница (појединачних индикатора) о пруденционој контроли, супервизији и лиценцирању банака, а дедуктивни метод се користио када се полазило од глобалног сазнања.
5. Историјска метода, је једна од значајних старијих метода, и кориштена је у овом раду имајући у виду да се истраживао развој и функционисање контроле пословних банака, сврху регулације и контроле банака, циљеве, аспекте и методе контроле, облике контроле и мјере које контролни органи предузимају.
Историјски увид у развој надзора и регулације банкарског пословања омогућио је да се лакше и боље схвати данашња организација и функционисање банкарског сектора у Републици Српској.
6. Компаративна метода се много користи у друштвеним истраживањима, па и у овом раду.

- У овом раду овај метод је дошао до изражаја у дијелу гдје је вршена анализа и упоређивање организације и функционисање банкарског сектора и његове контроле.
7. Социолошки метод је био у функцији, током истраживања и писања овог рада јер се обратила пажња на друштвену димензију третирајућег проблема, односно дат је значај положају грађанина комитента, њиховим правима, интересима и обавеза у односу на пословање банака, па је стога овај метод саставни дио истраживачког рада.
 8. Догматско-нормативни метод је кориштен да би се утврдило шта свака правна јединица (ријеч, појам, мисао) и правна норма (скуп датих јединица) стварно значе. Овај метод је био значајан приликом израде овог рада, јер се утврђивао правни статус банака, као колико су закони и други прописи примјенљиви или су само правна прокламација.
 9. Статистички метод је такођер кориштен приликом израде овог рада, нарочито приликом истраживања економских, финансијских и правних односа.

Многи квантитативни подаци и показатељи су били од користи за истраживање, а који су били обрађени и стављени у функцију управо статистичким методом.